

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

03.03.2026.

Nr. 1-12/3

**Ventspils sociālās aprūpes nama "Selga"
direktorei G.Mekšai
selga@ventspils.lv**

Informācijai:
**Latvijas Republikas
Labklājības ministram R.Uzulniekam
lm@lm.gov.lv**

**Ventspils valstspilsētas pašvaldības domes
priekšsēdētājam J.Vītoļņam
dome@ventspils.lv**

Ziņojums "Par cilvēktiesību nodrošināšanu Ventspils sociālās aprūpes centrā "Selga"

Viena no tiesībsarga funkcijām ir veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību.¹ Tādēļ tiesībsargs jau vairākus gadus par vienu no prioritātēm savā darbībā ir izvirzījis personu ar īpašām vajadzībām tiesību aizsardzību ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās.

Tiesībsargs saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. pantā noteiktajām funkcijām un pildot 12. pantā noteiktos uzdevumus², ir tiesīgs pārbaudīt cilvēktiesību standartu ievērošanu visās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās Latvijā. Veicot vizītes, Tiesībsarga biroja darbinieku mērķis ir panākt vispārējo sadzīves apstākļu uzlabošanu institūcijās un sniegto sociālās aprūpes un

¹ Tiesībsarga likuma 11. panta 1. punkts.

² Tiesībsargam ir šādas funkcijas: 1) veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību; 2) sekmēt vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu; 3) izvērtēt un veicināt labas pārvaldības principa ievērošanu valsts pārvaldē; 4) jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu; 5) sekmēt sabiedrības informētību un izpratni par cilvēktiesībām, par šo tiesību aizsardzības mehānismiem un par tiesībsarga darbu; 6) īstenot Konvencijas pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem Fakultatīvajā protokolā minētos valsts preventīvā mehānisma uzdevumus.

sociālās rehabilitācijas pakalpojumu atbilstību Latvijas Republikas normatīvajos aktos un starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos noteiktajām prasībām, kā arī klientu cilvēktiesību ievērošanu.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbiniekiem ir tiesības:

- brīvi pārvietoties visā institūcijas teritorijā;
- apmeklēt visas telpas institūcijā;
- vienatnē satikties ar institūcijas klientiem un viņus intervēt;
- pieprasīt un saņemt no institūcijas administrācijas jebkāda veida dokumentus, paskaidrojumus un cita veida informāciju, lai nepieļautu tajā esošo klientu cilvēktiesību pārkāpumus un cilvēka cieņu pazemojošu attieksmi.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Tiesībsarga biroja darbinieki 2025. gada 23. jūlijā bez iepriekšēja brīdinājuma apmeklēja Ventspils sociālās aprūpes namu "Selga" (turpmāk tekstā – Centrs), Pērkoņu ielā 21, Ventspilī.

Vizītes mērķis bija iepazīties ar cilvēktiesību nodrošināšanas aspektiem Centrā un noskaidrot jautājumus par klientu tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību, sniegtajiem sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem un vispārējiem sadzīves apstākļiem.

Vizītes laikā Centrā sniegtie pakalpojumi tika vērtēti atbilstoši spēkā esošajam Latvijas Republikas normatīvajam regulējumam³ un starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos noteiktajām prasībām⁴.

Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki tikās ar Centra direktori G. Mekšu, kā arī intervēja atsevišķus klientus, lai noskaidrotu viņu viedokli par sniegtā ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma kvalitāti.

³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”, Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumi Nr. 431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām”, Ministru kabineta 2019. gada 2. aprīļa noteikumi Nr. 138 “Noteikumi par sociālo pakalpojumu saņemšanu”

⁴ Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, ANO Organizācijas Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām, ANO Konvencijas par personām ar invaliditāti tiesībām, Eiropas Konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu, Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (CPT) 2020. gada 21. decembra Datu apkopojums “Personas, kurām atņemta brīvība sociālās aprūpes iestādēs”, Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (CPT) ziņojumi par vizītēm uz Eiropas Padomes dalībvalstīm (t. sk. Latvijas Republiku)

Vizītes laikā Centra direktorei G. Mekšai tika sniegti ieteikumi un rekomendācijas ar mērķi pilnveidot konstatētos trūkumus, kas negatīvi ietekmē klientiem sniegtā pakalpojuma kvalitāti (klientu privātuma nodrošināšanu, klientu personīgās higiēnas savlaicīgu nodrošināšanu, ikdienas nodarbību, brīvā laika pavadīšanas iespēju nodrošināšanu, ikdienas pastaigu svaigā gaisā nodrošināšanu u.tml.).

Ņemot vērā, ka vizīte notika 2025. gada 23. jūlijā, uzskatāms, ka uz doto brīdi Centra administrācijai bija iespēja veikt uzlabojumus tā darbībā un iespējams, ka daļai no rekomendācijām, uz kurām bija norādīts vizītes laikā un kuras ir norādītas zemāk, varētu būt izpildītas. Līdz ar to aicinu Centra administrāciju informēt Tiesībsarga biroju par līdz šim veiktajām darbībām, kas notikušas pēc Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes.

Zemāk ir apkopotas Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes laikā sniegtās mutiskās rekomendācijas un arī pamatojums to izpildes nepieciešamībai, lai ikvienam Centra klientam būtu nodrošināts tāds pakalpojuma klāsts, kas atbilst gan Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktajiem principiem, gan arī starptautisko cilvēktiesību standartiem un prasībām.

1. Vispārīga informācija par Centru

[1.1] Saskaņā ar Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu sniedzēja reģistrā iekļauto informāciju Centrs ir reģistrēts kā ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija, līdz ar to Centra darba principus un darba organizāciju nosaka Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”, Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumi Nr. 431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām” un arī Ministru kabineta 2019. gada 2. aprīļa noteikumi Nr. 138 “Noteikumi par sociālo pakalpojumu saņemšanu”.

[1.2] Atbilstoši Centra administrācijas sniegtai informācijai vizītes dienā Centrā uzturējās 163 klienti, jo 2025. gadā klientu skaits tika palielināts no 140 uz 163 klientiem, paredzot jaunas nodaļas atklāšanu 23 klientiem.

[1.3] Centra ārējo vidi veido plaša teritorija ar parku un sporta laukumu ar trenāžieriem. Teritorija ir piemērota un arī labiekārtota pastaigām svaigā gaisā un brīvā laika pavadīšanai tām personām, kuras saņem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus (teritorijā ir paredzētas vietas nodarbībām svaigā gaisā, kā arī ir pietiekams daudzums soliņu klientu atpūtai).

Attiecībā uz vides pieejamības jautājumiem konstatēts, ka Centra ēkā ir ierīkots lifts, kā rezultātā klientiem ar funkcionālajiem traucējumiem ir nodrošināta iespēja pārvietoties starp institūcijas stāviem un arī doties pastaigās ārpus Centra telpām.

2. Vispārējie sadzīves apstākļi Centrā

[2.1] Centrs ir izvietots četru stāvu ēkā, kur ir izmitināti gan klienti (pirmajā stāvā - 40 klienti, otrajā stāvā – 40 klienti, trešajā stāvā – 40 klienti un ceturtajā stāvā – 23 klienti), gan arī ir izvietotas administratīvās un saimnieciskās telpas. Ēkas pirmajā stāvā atrodas Centra administrācijas un darbinieku kabineti, kapela, bibliotēka (klientu vajadzībām ir paredzēti arī divi datori, kas ir atzinīgi vērtējams), kā arī ēdamzāle, kura ir paredzēta aptuveni 44 klientiem. Savukārt ēkas otrajā, trešajā un ceturtajā stāvā atrodas klientu istabas un atpūtas telpas.

Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki atzinīgi novērtēja jaunās nodaļas atvēršanu Centra ceturtajā stāvā, kura ir paredzēta 23 klientiem. Jaunā nodaļa vizuāli izskatās tīra, sakopta un arī komfortabla, kas ļauj ne tikai būtiski uzlabot vispārējos sadzīves apstākļus klientiem, bet arī nodrošināt pozitīvu terapeitisku vidi, saņemot institucionālo aprūpi.

Vienlaikus ļoti pozitīvi vērtējams, ka Centra pirmajā un ceturtajā stāvā esošajās klientu istabās ir ierīkotas trauksmes pogas, kas ļauj nodrošināt gan klientu drošību, gan arī Centra darbinieku operatīvu reaģēšanu uz iespējamām problēmsituācijām. Papildus Centra pirmajā stāvā vairākās klientu istabās ir nodrošināta iespēja iziet pagalmā, izmantojot balkona durvis, kas būtiski uzlabo klientu ikdienas mobilitāti.

Izvērtējot vispārējos sadzīves apstākļus Centrā, secināms, ka kopumā klientu istabas, koplietošanas un sanitārās telpas (labierīcības un vannas istabas) ir vērtējamas kā daļēji atbilstošas sniegtajam pakalpojumam. Atsevišķas telpas, kuras sen nav renovētas, vizuāli ir nolietotas un vietām redzami apdares bojājumi (piemēram, nodrupusi krāsa vai apmetums). Tādējādi, izņemot Centra ceturto stāvu, pārējās minētajās telpās ir nepieciešams remonts.

Klientu istaba (2025. gada 23. jūlijs)

Ņemot vērā iepriekš minēto, aicinām Centra administrāciju rast iespēju nodrošināt remontu klientu istabās, koplietošanas un sanitārajās telpās, kuras sen nav renovētas, lai tuvinātu vispārējos sadzīves apstākļus Centra ceturtā stāva nodaļas līmenim.

[2.2] Vizītes laikā tika secināts, ka lielākā daļa klientu istabu ir iekārtotas mājīgā gaisotnē un ir individualizētas (ne tikai gultas un naktsskapīši, bet arī personīgās mantas), kas ir vērtējams ļoti pozitīvi. Vienlaikus norādāms, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas saviem klientiem nodrošina pastāvīgu dzīvesvietu, tādējādi nav pieļaujama situācija, ka atsevišķi klienti, kuri veselības stāvokļa vai citu iemeslu dēļ nav spējīgi iekārtot savas istabas personalizēti, mājīgi un vizuāli pievilcīgi, dzīvot telpās, kas līdzinās ārstniecības iestāžu telpām.

Akcentējams, ka institūcijas vadītāja kompetencē ir pieņemt lēmumus par iestādes darba attīstību vai optimizāciju un attiecīgām izmaiņām, lai sniegtu klientu vajadzībām atbilstošākos pakalpojumus. Tas ietver arī lēmumus par klientu istabu un atpūtas zonu noformēšanu, klientu nodrošināšanu ar individuālu apģērbu, tiesībām glabāt personīgās mantas, kas nepārprotami palielina viņu drošības sajūtu un autonomiju.

Arī Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai savās rekomendācijās dalībvalstīm⁵, tai skaitā arī Latvijas ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās

⁵ Zinojums Latvijas valdībai par Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai vizīti Latvijā no 2016. gada 12. līdz 22. aprīlim, 55.lpp.

rehabilitācijas institūcijām, norādīja uz nepieciešamību sniegt klientiem atbalstu savu dzīvojamo istabu individualizēšanā.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, aicinām Centra administrāciju arī turpmāk rūpēties par to, lai visas klientu istabas tiktu iekārtotas mājīgā gaisotnē, kas pozitīvi ietekmē ne tikai klientu emocionālo stāvokli, bet arī viņu labbūtību, saņemot institucionālo pakalpojumu.

[2.3] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka Centra otrajā stāvā bija jūtama izteikti nepatīkama smaka. Šāda situācija varētu liecināt par nepietiekamu telpu vēdināšanu, ventilācijas trūkumu vai arī nepietiekamu klientu aprūpi un higiēnas procesu nodrošināšanu.

Ņemot vērā minēto, aicinām Centra administrāciju pievērst pastiprinātu uzmanību telpu savlaicīgai vēdināšanai gan klientu istabās, gan institūcijā kopumā.

[2.4] Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka Centra pirmajā stāvā sanitārajās telpās bija brīvi pieejami dažādi dezinfekcijas un tīrīšanas līdzekļi. Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā visi šāda veida līdzekļi glabājami slēgtā telpā vai skapī, nodrošinot, ka tie nav pieejami klientiem. Jāuzsver, ka ķīmisko līdzekļu neierobežota pieejamība var nopietni apdraudēt klientu veselību vai pat dzīvību.

Ievērojot minēto, aicinām Centra administrāciju nekavējoties novērst šos riskus un turpmāk rūpīgi sekot līdzi procesiem, kas varētu apdraudēt klientu drošību

[2.5] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka Centra pirmā stāva sanitārajās telpās, kas paredzētas darbiniekiem, ir insektu klātbūtne – uz grīdas bija redzamas vairākas skudras. Saskaņā ar Centra direktores sniegto skaidrojumu minētā problēma institūcijā ir aktuāla un tiek sistemātiski risināta.

Tomēr, ņemot vērā, ka Centrs nodrošina ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, aicinām administrāciju izvērtēt līdz šim veikto dezinfekcijas pasākumu efektivitāti. Tas nepieciešams, lai nodrošinātu atbilstošu higiēnas prasību ievērošanu, kā to paredz Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumi Nr. 431 "Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām".

[2.6] Rekomendācijas:

1. **Centra administrācijai** rast iespēju nodrošināt remontu klientu istabās, koplietošanas un sanitārajās telpās, kuras nav savlaicīgi renovētas un ir vizuāli nolietotas.
2. **Centra administrācijai** nodrošināt telpu regulāru vēdināšanu vai risināt jautājumu par ventilācijas sistēmas uzlabošanu.
3. **Centra administrācijai** nodrošināt pastiprinātu sociālās aprūpes personāla uzraudzību pār palīgpersonāla darba pienākumu izpildi, veicot klientu ikdienas aprūpi (tostarp nodrošinot regulāru telpu vēdināšanu un dezinfekcijas līdzekļu glabāšanu atbilstoši drošības prasībām).
4. **Centra administrācijai** nodrošināt Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumu Nr. 431 "Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām" prasību ievērošanu, novēršot insektu klātbūtni iestādes telpās.

3. Klientu privātuma nodrošināšana Centrā

[3.1] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka Centra otrajā un trešajā stāvā viens no tualetes podiem atradās nevis atsevišķā, noslēdzamā telpā, bet gan pretī citām sanitārajām telpām. Tas bija norobežots vien ar aizkariem, padarot šo vietu caurstaigājamu. Attiecīgi Centra klientiem, kuri izmanto konkrēto labierīcību, netiek nodrošināts pilnvērtīgs privātums.

Akcentējams, ka Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ir norādījusi, ka ilgstošas sociālās aprūpes institūcijām jānodrošina mājīga, individualizēta vide, kas garantē privātumu. Ikvienam klientam jābūt personiskai, slēdzamai vietai savu mantu glabāšanai, kā arī iespējai apgērbties, mazgāties vai vannoties apstākļos, kuros tiek respektēts viņa privātums. Turklāt īpaša uzmanība jāpievērš vecāka gadagājuma personu un klientu ar funkcionāliem traucējumiem īpašajām vajadzībām.⁶

[3.3] Rekomendācijas:

1. **Centra administrācijai** nodrošināt klientu privātumu otrā un trešā stāva sanitārajās telpās.
2. **Centra administrācijai** nodrošināt privātās dzīves neaizskaramības principa ievērošanu situācijās, kad divvietīgās istabās dzīvo guļoši klienti vai personas ar funkcionāliem traucējumiem, nodrošinot atbilstošu norobežojumu higiēnas procesu laikā.

4. Cieņpilnas attieksmes pret klientiem nodrošināšana Centrā

[4.1] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka saskaņā ar ierakstiem (piemēram, 2025. gada jūnijā, kā arī ieraksti 2024. gada nogalē) Centra mazgāšanas grafikos un aprūpes plānos, klientu personīgās higiēnas pasākumi (mazgāšana) tiek nodrošināta vidēji trīs reizes mēnesī, kas formāli atbilst Latvijas normatīvajos aktos noteiktajam minimumam⁷, bet to nevar uzskatīt par personīgās higiēnas veikšanu atbilstoši katra klienta individuālajām vajadzībām. Arī attiecībā uz klientu gultas veļas maiņu Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka tā pārsvarā notiek vienlaikus ar klientiem veiktajiem personīgās higiēnas pasākumiem (mazgāšanu), kas ir pretrunā ar Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteikto kārtību⁸ (ne retāk, kā vienu reizi septiņās dienās guļošām personām un ne retāk kā reizi 10 dienās pārejām personām).

Papildus norādāms, ka vienas klientes aprūpes plānā bija fiksēts ieraksts, ka personīgās higiēnas pasākumi (duša) notika 2025. gada 14. jūnijā un nākamā mazgāšanās reize bijusi tikai 24. jūnijā (divas reizes mēnesī), bet vēl viena klienta aprūpes procesu nodrošināšanas lapā bija norādīts, ka personīgās higiēnas pasākumi (duša) notika 2025. gada 3. jūnijā, 16. jūnijā (pēc 13 dienām) un 25. jūnijā. Turklāt minēto klientu aprūpes procesa nodrošināšanas lapā nebija atzīmes, ka

⁶ Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (CPT) 2020. gada 21. decembra Datu apkopojums "Personas, kurām atņemta brīvība sociālās aprūpes iestādēs" 10. punkts

⁷ Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumu Nr. 431 "Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām" 8.1. un 14.¹ punkts.

⁸ Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumu Nr. 431 "Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām" 8.1. punkts.

mazgāšana nenotika objektīvu iemeslu dēļ, piemēram, klienta slimības vai īpašu ārstniecības personas norādījumu dēļ.

Arī attiecībā uz Centra klientu roku un nagu kopšanu, kā arī apģērba maiņu, aprūpes plānos tiks ieraksti, ka šie personīgās higiēnas pasākumi tiek nodrošināti vienlaikus ar mazgāšanos – vidēji trīs, bet atsevišķos gadījumos tikai divas reizes mēnesī. Piemēram, kādam klientam 2025. gada jūnijā duša nodrošināta trīs reizes, roku un kāju nagu kopšana – tikai vienu reizi, savukārt par pilnu vai daļēju veļas maiņu jūnijā ierakstu nav vispār. Vēl vairākiem klientiem apģērba maiņa tiks ierakstīta vien divas reizes mēnesī (piemēram, 3. un 16. jūnijā).

Pamatojoties uz iepriekš minēto, secināms, ka Centrā esošā prakse nodrošināt klientiem personīgās higiēnas pasākumus vidēji trīs (atsevišķos gadījumos tikai divas) reizes mēnesī nav uzskatāma par atbilstošu ne normatīvo aktu prasībām, ne klientu individuālajām vajadzībām (piemēram, pastiprinātas svīšanas vai vēdera darbības traucējumu gadījumā). Turklāt šāda prakse neatbilst Latvijas klimatiskajiem apstākļiem (piemēram, karstā laikā), kad personīgā higiēna jānodrošina ne tikai regulāri, bet nepieciešamības gadījumā pat katru dienu.

Akcentējams, ka arī Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ir norādījusi, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām jānodrošina regulāra karstā ūdens padeve un klientiem jābūt iespējai nomazgāties dušā vismaz divas reizes nedēļā un biežāk, ja nepieciešams.⁹

[4.2] **Rekomendācija:**

Centra administrācijai organizēt visu klientu personīgās higiēnas pasākumu nodrošināšanu ne tikai atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām minimālajām prasībām, bet arī ņemot vērā klientu individuālās vajadzības un valstī esošās klimatiskās izmaiņas.

5. Klientu līdzdalība nodarbībās un brīvā laika pavadīšanas iespējas Centrā

[5.1] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki neguva pārliedību, ka Centra klientiem ikdienā tiek piedāvātas Latvijas Republikas normatīvajos aktos paredzētās nodarbības un arī brīvā laika pavadīšana¹⁰.

⁹ Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (CPT) 2020. gada 21. decembra Datu apkopojums "Personas, kurām atņemta brīvība sociālās aprūpes iestādēs" 14. punkts.

¹⁰ Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 54. punkts un 57. punkts.

Izvērtējot Centrā katrā stāvā pie informācijas stendiem pieejamos paziņojumus par klientiem piedāvātu nodarbību sarakstu, secināms, ka institūcija ikdienā saviem klientiem organizē samērā nelielu nodarbību skaitu. Centra klientiem tiek piedāvātas:

- grupu vingrošana rehabilitācijas telpā (pirmdienās un piektdienās no plkst. 10.30 – 11.30.);
- interešu nodarbības bibliotēkā (otrdienās un ceturtdienās no plkst. 10.00 – 12.00);
- individuālās nodarbības ar sociālo rehabilitētāju (katru darba dienu no plkst. 8.30 – 10.00 un no plkst. 13.30. līdz 16.00);
- papīra locīšanas nodarbības otrdienās no plkst. 10.00 līdz 12.00 (atpūtas telpā).

Papildus minētajām aktivitātēm katru svētdienu plkst. 9.00 Centra klientiem tiek nodrošināta iespēja apmeklēt dievkalpojumu.

Saskaņā ar Centra administrācijas sniegto informāciju visiem Centra klientiem tiek piedāvāta grāmatu un laikrakstu lasīšana, televīzijas skatīšanās un radio klausīšana u.tml. Papildus Centra klientiem tiek organizētas dzimšanas dienu un vārda dienu svinības, koncerti, dažādu svētku svinēšana, ekskursijas u.tml.

Kaut gan Centra nodarbību plāns paredz klientiem iespēju piedalīties aktivitātēs un saturīgi pavadīt brīvo laiku, vizītes dienā (trešdienā) Tiesībsarga biroja darbinieki nekonstatēja, ka klienti tajās faktiski piedalītos. Tādējādi vizītes laikā netika gūta pārliecība, ka plānotās nodarbības ikdienā tiek nodrošinātas visiem klientiem, ievērojot viņu individuālās vajadzības un vēlmes.

Akcentējams, ka ikvienam institūcijas klientam ir būtiski nodrošināt ne tikai mērķtiecīgi organizētas nodarbības sadzīves iemaņu saglabāšanai, bet arī sniegt atbalstu jēgpilnai brīvā laika pavadīšanai. Pretējā gadījumā pastāv risks veicināt klientu pasivitāti, kuras rezultātā var iestāties apātija, kas ilgtermiņā var pasliktināt arī psihisko veselību. Tādējādi, organizējot gan kopīgas radošās, gan individuālās nodarbības, ir būtiski tās plānot atbilstoši personu specifiskajām vajadzībām.

Institūcijas piedāvātajām aktivitātēm jābūt daudzveidīgām, klientu vecumposmam un interesēm atbilstošām, kā arī vērstām uz katra klienta veselības stāvokli un spējām. Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja, ka pastaigās svaigā gaisā devās ļoti neliels skaits no Centra 163 klientiem. Kaut gan Centra darbinieki norādīja, ka klienti tiek vesti ikdienas pastaigās svaigā gaisā, nav bijis novērots, ka vizītes dienā arī klienti ar funkcionālajiem traucējumiem tiktu vesti pastaigā. Papildus norādāms, ka arī saskaņā ar Centra darbinieku veiktajiem ierakstiem klientu aprūpes plānos secināms, ka vairākiem klientiem pastaigas svaigā gaisā tiek piedāvātas vien dažas reizes mēnesī, kā arī tās tiek aizvietotas ar pastaigām Centra gaitenī.

Tādējādi vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki neguva pārlicību, ka visiem klientiem tiek nodrošinātas regulāras pastaigas svaigā gaisā, tostarp sniedzot nepieciešamo palīdzību personām ar kustību traucējumiem. Tāpat netika gūti apliecinājumi tam, ka Centra darbinieki mērķtiecīgi veicinātu klientu ikdienas mobilitāti.

[5.2] **Rekomendācijas:**

1. **Centra administrācijai** nodrošināt visiem klientiem regulāras nodarbības, ņemot vērā viņu individuālo spēju izvērtējumu un plānoto mērķu sasniegšanu.
2. **Centra administrācijai** nodrošināt visiem klientiem saturīga brīvā laika pavadīšanas iespējas un aktivitātes, lai nepieļautu viņu esošo dzīves iemaņu samazināšanos un zudumu.
3. **Centra administrācijai** nodrošināt visiem klientiem regulāras pastaigas svaigā gaisā, tai skaitā īpašu uzmanību pievēršot klientiem ar funkcionālajiem traucējumiem.
4. **Centra administrācijai** veikt mērķtiecīgas darbības, lai veicinātu visu klientu aktivitāti un interesi iesaistīties individuālajās nodarbībās, brīvā laika aktivitātēs un organizētajos pasākumos.

6. Darbinieku skaits un kvalifikācija

[6.1] Saskaņā ar Centra administrācijas sniegto informāciju, kopumā institūcijā ir nodarbināti 46 darbinieki: direktore (1), lietvedības sekretāre (1), sociālais aprūpētājs (1), vecākā sociālā darbiniece darbam ar veciem cilvēkiem (1), sociālā rehabilitētāja (1), galvenā medicīnas māsa (1), medmāsa (4), aprūpētājs (26), saimniecības vadītājs (1), sanitārtehniķis (1), elektriķis (1), autobusa vadītājs (1), veļas mazgātājs (3), šuvēja (1), apkopēja (1), sētnieks (1).

Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes dienā Centrā bija šādas vakances: aprūpētājiem - 3, sociālajam rehabilitētājam - 1, medmāsai – 1, saimniecības mātai – 1.

Attiecīgi Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes laika Centrā klientu aprūpes procesos ikdienā bija nodarbināti 34 darbinieki, kuru pienākums ir sniegt kvalitatīvu pakalpojumu klāstu 163 klientiem.

Centra nodaļās, kurās dzīvo klienti ar 1 – 3 aprūpes līmeni, dienas laikā strādā 2 - 3 aprūpētāji, bet intensīvās aprūpes nodaļā, kurā dzīvo klienti ar 3 – 4 aprūpes līmeni (pirmajā stāvā – 40 klienti), dienas laikā strādā 4 - 6 aprūpētāji.

Neskatoties uz kopējo aprūpētāju skaitu – 26, nakts laikā katrā no institūcijas nodaļām (pirmajā stāvā - 40 klienti, otrajā stāvā – 40 klienti, trešajā stāvā – 40 klienti un ceturtajā stāvā – 23 klienti)

strādā tikai viens aprūpētājs. Brīvdienās un svētku dienās katrā no Centra nodaļām strādā par vienu aprūpētāju mazāk, jo darba dienās papildus strādā aprūpētājs – vannotājs. Vecākā medicīnas māsa strādā darba dienās, bet 1 – 2 medicīnas māsas strādā katru dienu (arī brīvdienās un svētku dienās), izņemot nakts laiku.

Ņemot vērā, ka Centrā pakalpojumu saņem guļoši klienti, personas ar funkcionāliem traucējumiem un personas ar garīga rakstura traucējumiem, kurām nepieciešama pastāvīga uzraudzība, nakts laikā paredzētais darbinieku skaits (viens aprūpētājs uz 40 klientiem) nav pietiekams kvalitatīva atbalsta nodrošināšanai. Turklāt ārkārtas situācijā (piemēram, ugunsgrēka vai vētras gadījumā) četri aprūpētāji nespēs operatīvi rīkoties un evakuēt visus 163 klientus, pakļaujot viņu dzīvību un veselību tiešām briesmām. Norādāms, ka arī dienas laikā aprūpētāju skaits ir nepietiekams, lai visiem klientiem nodrošinātu savlaicīgu personīgu higiēnu un regulāras pastaigas svaigā gaisā.

Jautājumā par darbinieku skaitu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās, norādāms, ka nepieciešamo darbinieku skaitu nosaka katras institūcijas vadītājs vai arī augstāka institūcija, pamatojoties uz sociālo pakalpojumu sniedzēja institūcijas vadītāja iesniegtajiem priekšlikumiem. Vienlaikus uz institūcijas vadītāju gulstas pienākums nodrošināt vienmērīgu un racionālu darba uzdevumu sadali starp darbiniekiem¹¹. Turklāt katras institūcijas vadītājs ir tiesīgs sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai piesaistīt arī citus speciālistus, to realizējot atbilstoši klientu vajadzībām un institūcijas rīcībā esošajiem finansiālajiem līdzekļiem.

[6.2] **Rekomendācija:**

Centra administrācijai izvērtēt esošo darbinieku skaitu un kompetenču sadalījumu, lai tas būtu atbilstošs esošo klientu skaitam un viņu objektīvajām vajadzībām, nepieciešamo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai ilgtermiņā.

Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 15. panta otro daļu, tiesībsardzei ir tiesības sniegt Saeimai, tās komisijām, Valsts prezidentam, Ministru kabinetam, valsts pārvaldes iestādēm un starptautiskajām organizācijām ziņojumus par atsevišķiem jautājumiem.

¹¹ Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 2.2. apakšpunkts un 2.3. apakšpunkts.

Lai nodrošinātu Centrā sniegtā sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma atbilstību cilvēktiesību standartiem un normatīvajā regulējumā noteiktajām prasībām, lūdzu Centra administrāciju veikt visas nepieciešamās darbības sniegto rekomendāciju ieviešanai.

Par rekomendāciju izpildes gaitu un plānotajām aktivitātēm lūdzu informēt līdz **2026. gada 5. maijam**.

Papildus informēju, ka tiesībsardzes ziņojumi par cilvēktiesību nodrošināšanu sociālās aprūpes institūcijās, kā arī administrāciju sniegtās atbildes tiek publicētas Tiesībsarga biroja tīmekļvietnē (www.tiesibsargs.lv) un ir publiski pieejamas ikvienam interesentam.

Pateicos par vizītes laikā sniegto informāciju un cieņpilno sadarbību ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem. Īpaši vēlos izteikt pateicību Ventspils valstspilsētas pašvaldībai un Sociālās aprūpes namam „Selga” par ieguldījumu ilgstošas un īslaicīgas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas nodrošināšanā. Novērtēju, ka pašvaldība pastāvīgi tiecas ievērot augstākos cilvēktiesību standartus un nodrošināt pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem.

Ar cieņu
tiesībsardze

Karina Palkova